Poziv iz Reykjavika

Pred štiridesetimi leti sta se v hiši Höfði v Reykjaviku v nevarnem zgodovinskem trenutku srečala do zob oborožena voditelja, ki so ju ločevale globoke razlike. Nista imela vseh odgovorov niti nista takoj dosegla dogovora. Vendar sta se ustavila, drug drugega poslušala in si drznila zamisliti drugačno prihodnost.

Ta pogovor je prispeval k spremembi poteka hladne vojne.

Danes je človeštvo na pragu še nevarnejšega obdobja.

Vojne in geopolitične napetosti se zaostrujejo. Jedrska tveganja znova naraščajo. Krize, povezane s podnebjem, tlemi in naravo, ustvarjajo pritisk brez primere na naravne sisteme, od katerih smo vsi odvisni. Hkrati umetna inteligenca napreduje z izjemno hitrostjo ter prinaša veliko upanja in obetov za prihodnost, po drugi strani pa tako hitro spreminja vojskovanje, informacijski prostor, demokracijo, delo in medčloveške odnose, da to presega našo sposobnost razumevanja, obvladovanja in usmerjanja posledic teh sprememb.

Ti izzivi so čedalje bolj prepleteni. Presegajo meje, področja delovanja in generacije.

Zdaj je čas, da vsi, ki imajo moč oblikovati prihodnost, pri vodenju ravnajo odgovorno in upoštevajo pet načel:

1. Človeštvo ohranja nadzor.

Ne smemo razvijati sistemov, ki bi ušli človeškemu nadzoru. Tehnologija mora služiti ljudem, človeškemu dostojanstvu in zdravju našega skupnega planeta – nikoli ne sme biti obrnjeno.

2. Mir ostaja naša glavna odgovornost.

Nikoli ne smemo opustiti človeške presoje ali žrtvovati človekovih pravic, še najmanj pri odločanju o vojni in orožju, tekmovanju za premoč ali uporabi jedrskega orožja.

3. Moč prinaša odgovornost.

Vlade in tisti, ki razvijajo najmočnejše tehnologije na svetu, so skupaj odgovorni za to, da so te tehnologije preverljivo varne in vredne zaupanja ter da se upravljajo v javnem interesu.

4. Sodelovanje namesto nevarnega tekmovanja.

Nobena država in nobeno podjetje se ne moreta sama spoprijeti z izzivi dobe umetne inteligence. Tako kot so prejšnje generacije znale preseči rivalstvo in se zavarovale pred grožnjami obstoju človeštva, moramo tudi mi sodelovati pri vzpostavljanju skupnih standardov, mehanizmov preverjanja in odgovorno postavljenih omejitev, ki zagotavljajo, da najnaprednejši sistemi umetne inteligence ostajajo usklajeni z interesi človeštva.

5. Dostojanstvo, pravice in medgeneracijska odgovornost.

Vsak si zasluži dostojanstvo in priložnosti. Enakost spolov, človekove pravice in zdrav planet so bistveni za našo skupno prihodnost. Zagotoviti moramo, da z odločitvami, ki jih sprejemamo danes, varujemo blaginjo, interese in priložnosti otrok, mladih in še nerojenih generacij.

Pred štiridesetimi leti sta voditelja pokazala, da lahko dialog tudi v zelo nevarnih trenutkih odpre vrata drugačni prihodnosti.

Zavezujemo se, da bomo ta načela uveljavljali v institucijah in skupnostih ter pri odločitvah, na katere lahko vplivamo, in pozivamo tudi druge – predstavnike vlad, tehnološkega sektorja, gospodarstva, znanosti in civilne družbe –, naj zberejo pogum, da se ustavijo, prisluhnejo in ukrepajo skupaj.

Ne zato, da bi ustavili napredek, temveč da bi ga usmerjali v dobro človeštva.

Ne iz strahu, temveč zaradi upanja v prihodnost in zavedanja, da moramo za boljši svet delovati skupaj.

Še imamo čas.

Hiša Höfði, Reykjavik, 11. oktober 2026